

**VÝCHOVNÁ A EDUKAČNÁ
ČINNOSŤ
GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI
V ROKOCH
1945 - 1950**

Mgr. Martin Pavúk

Ciele práce

- Zadefinovať historický pôvod inštitucionálneho vzdelávania
- Prezentovať školské sústavy v priebehu dejín
- Zistiť vplyv Gréckokatolíckej cirkvi na výchovu a vzdelávanie v povojnových rokoch 1945 – 1950

Teoretické východiská

- 1 Výchovná a edukačná činnosť
- 2 Grécko-katolícka cirkev na Slovensku
- 3 Výchovná činnosť gréckokatolíckej cirkvi

VÝSKUM VÝCHOVNEJ A EDUKAČNEJ ČINNOSTI GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI V ROKOCH 1945 - 1950

- Ciele výskumu
 - C1 Zistiť vplyv GKC od roku 1945 do roku 1948.
 - C2 Zistiť vplyv GKC od roku 1948 do roku 1950.
- Výberový súbor
 - historiografické dokumenty o školách, žiakoch a aktuálnej politickej situácii v rokoch 1945 až 1950

Metódy výskumu

- kritika prameňov
- obsahová analýza dokumentov
- indukívna metóda

- Štatistické metódy
- frekvenčná analýza početnosti
- jednorozmerná indukívna štatistická metóda - χ^2 – test (chí-kvadrát) - výsledky sme posudzovali na 5 % hladine významnosti

Plán výskumu

- Oslovené inštitúcie: Štatistický úrad SR, Štátny archív v Prešove, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Krajský školský úrad v Prešove, Český statistický úřad, Slovenský národný archív, Arcibiskupský archív v Prešove, Štátny oblastný archív v Prešove, Košiciach a Michalovciach, Štátnu školskú inšpekciu v Košiciach
- Hlavným pilierom hodnoteného obdobia - obdobie pred a po prijatí školského zákona
- **Stanovenie analytických kategórií** (pred a po školskom zákone)
- Náboženská výchova na školách
- Vzdelávanie pedagógov
- Vzdelávanie kňazov

Školská sústava do roku 1948 (zákon č. 226/1922 Zb. tzv. Malý školský zákon)

- Detské opatrovne (materské školy) - výchova detí vo veku od 3 do 6 rokov
- Ľudové (obecné) školy - osemročná povinná školská dochádzka pre deti od 6 do 14 rokov
- Meštianske (občianske) školy - zameraného na potreby praktického života; nadväzovali na 5. ročník ľudovej školy
- Gymnázia, Učiteľské ústavy, Odborné školy
- Vysoké školy

Školská sústava po roku 1948 (Zákon č. 95/1948 o základnej úprave jednotného školstva – školský zákon)

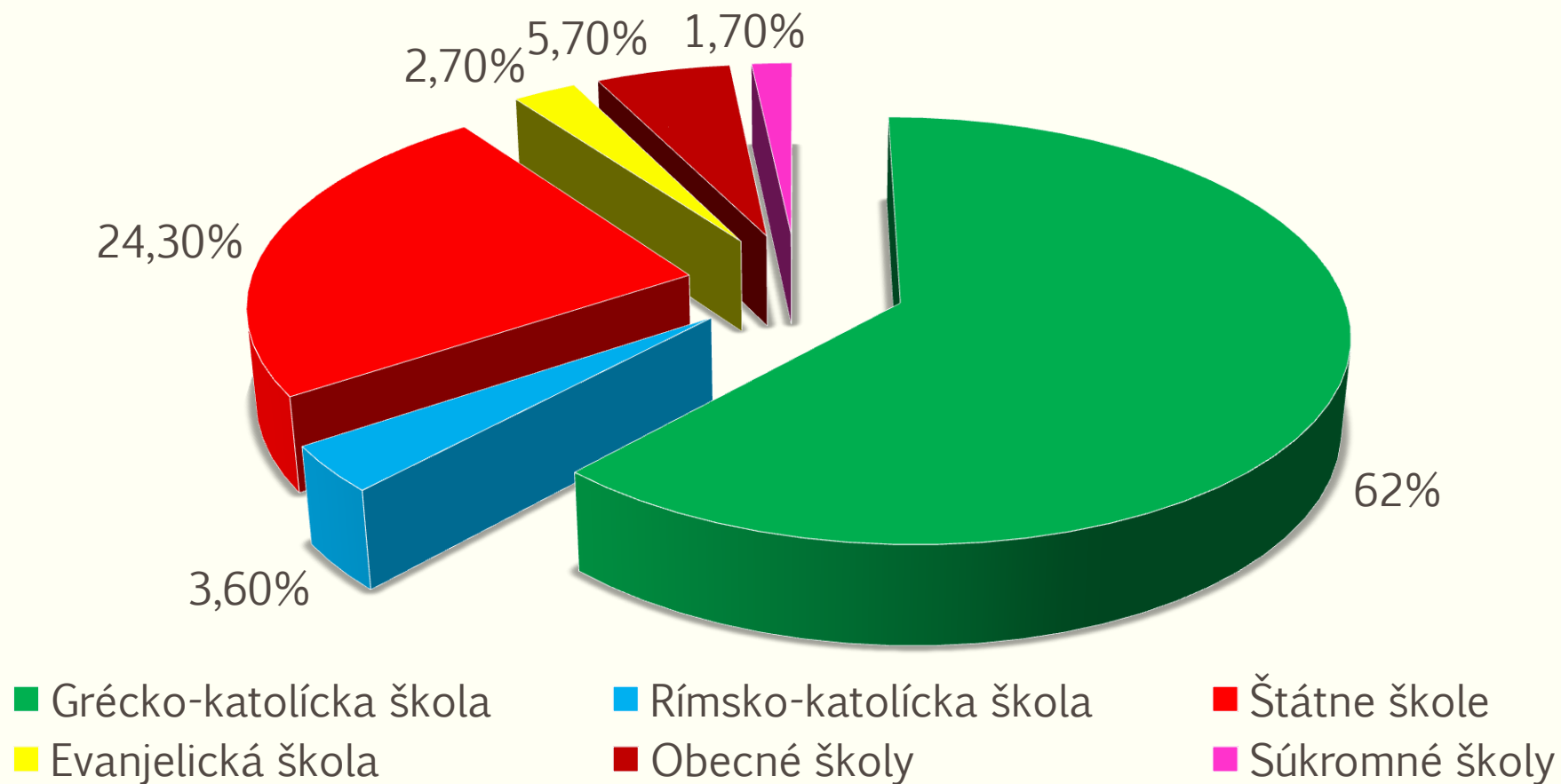
- Materské školy
- Prvý a druhý stupeň - povinná školská dochádzka v trvaní deväť rokov
- Tretí stupeň - povinné odborné, vyššie odborné školy a gymnázia
- Pedagogické fakulty

Školstvo v rokoch 1945 – 1950 v Prešovskej eparchii

- Zloženie škôl v roku 1945 podľa ich zriaďovateľa a prevádzkovateľa

Druh školy	Počet škôl - n_i	f (%)
Gréckokatolícke školy	205	62%
Rímskokatolícke školy	12	3,6%
Štátne školy	81	24,3%
Evanjelické školy	9	2,7%
Obecné školy	19	5,7%
Súkromné školy	6	1,7%
Spolu	n = 332	100 %

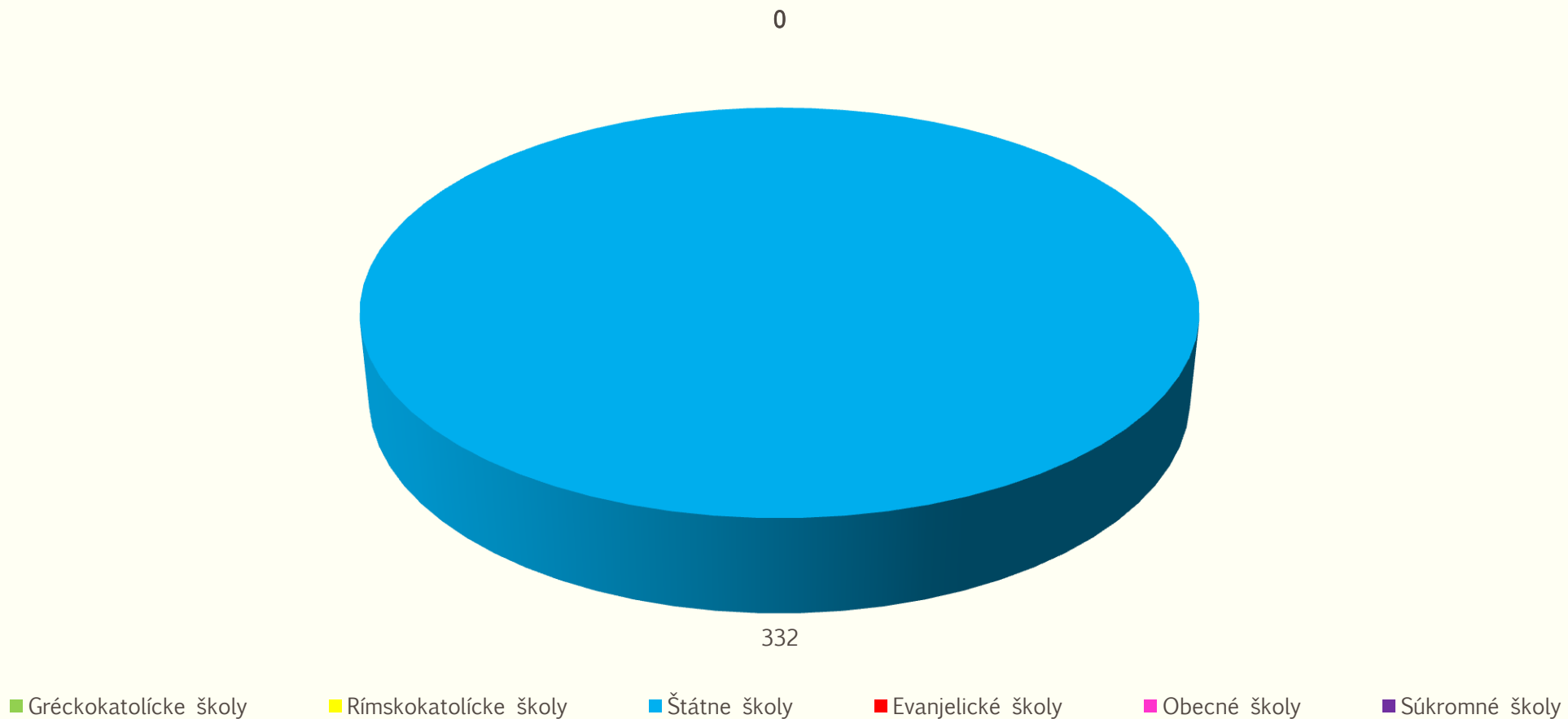
Situačná analýza škôl v roku 1945

Zloženie škôl v roku 1948 podľa ich zriaďovateľa a prevádzkovateľa

Druh školy	Počet škôl - n_i	f (%)
Gréckokatolícke školy	0	0%
Rímskokatolícke školy	0	0%
Štátne školy	332	100%
Evanjelické školy	0	0%
Obecné školy	0	0%
Súkromné školy	0	0%
Spolu	n = 332	100 %

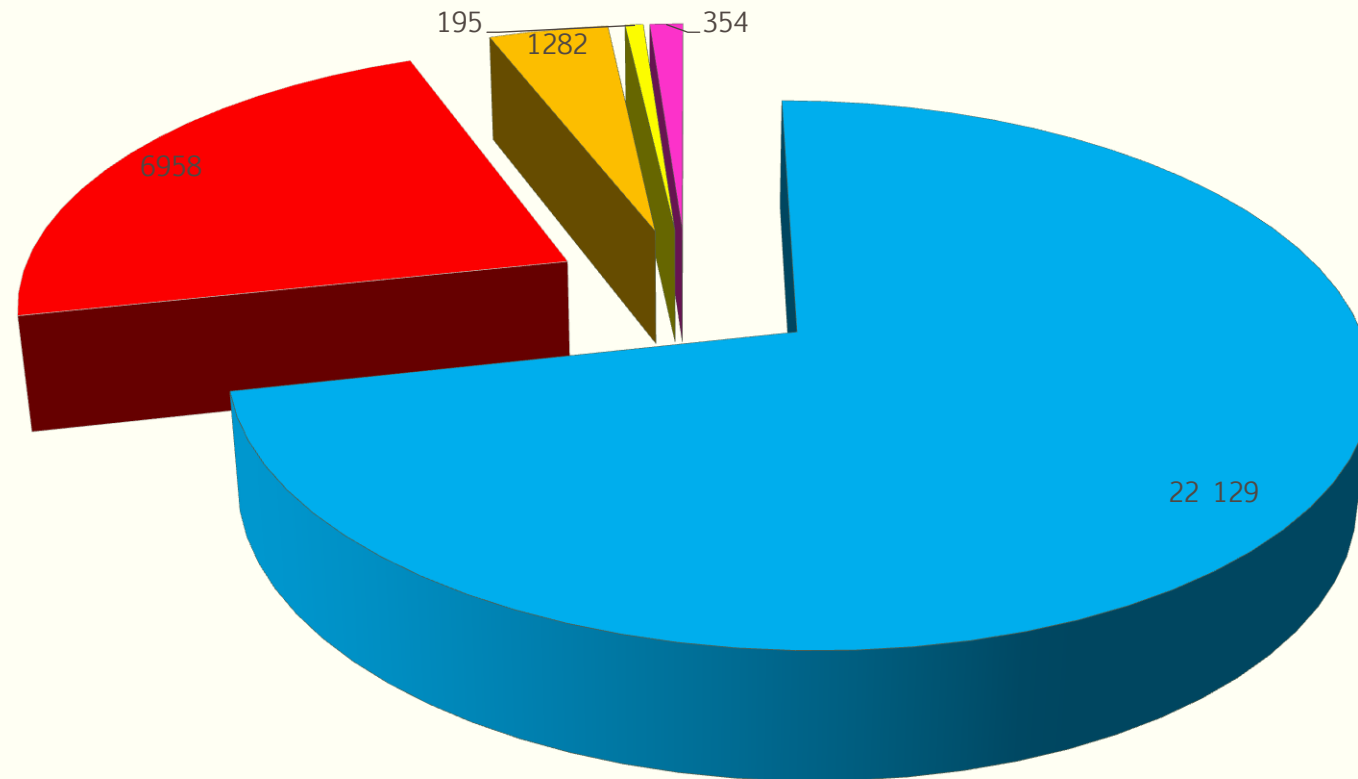
Poměry v školstve v roku 1948

Počet žiakov v jednotlivých školách rozdelených podľa náboženstva

Druh školy	Grécko-katolícké n_1	Rímsko-katolícké n_2	Evanjelické n_3	Židovské n_4	Pravoslávne n_5
Meštianske	1 789	674	194	27	25
Ľudové	19 978	5 777	924	152	329
Stredné	177	425	144	15	0
Odborné	185	82	20	1	0
Spolu (n)	n = 22 129	n = 6 958	n = 1282	n = 195	n = 354
f (%)	71,5%	22,5%	4,1%	0,7%	1,2%

Počet žiakov podľa náboženstva

■ Gr. kat. ■ Rim. kat. ■ Evan. ■ Žid. ■ Pravos.

Prezentácia vplyvu Gréckokatolíckej cirkvi na výučbu a výchovu mládeže

Druh školy	rok 1938		Rok 1945		Rok 1948	
	n_i	f (%)	n_i	f (%)	n_i	f (%)
Gréckokatolícke	183	57,73	205	61,75	0	0,00
Rímskokatolícke	12	3,79	12	3,61	0	0,00
Štátne	101	31,86	81	24,40	332	100,00
Evanjelické	5	1,58	9	2,71	0	0,00
Obecné	16	5,05	19	5,72	0	0,00
Súkromné	0	0,00	6	1,81	0	0,00
Spolu (n)	317	100,00	332	100,00	332	100,00

Vzdelávanie pedagógov

- do roku 1945 prebiehalo na Učiteľskej akadémii v Prešove

	Kvalifikovaní učitelia	Nekvalifikovaní učitelia	Chýbajúci učitelia	Spolu
Ľudové školy	44	60	10	114
Meštianske školy	45	3	23	71
Spolu	89	63	33	185

Ak posúdime množstvo učiteľov zapojených do vyučovacieho procesu, musíme konštatovať, že počet kvalifikovaných učiteľov bol nedostačujúci.

Vzdelávanie pedagógov

- Zákon č. 100/1946 Sb. boli založené prvé pedagogické fakulty na vysokých školách
- Prvá pedagogická fakulta bola zriadená na Univerzite Komenského v Bratislave, ktorá mala pobočky v Nitre, Banskej Bystrici a v Košiciach
- Výchova učiteľov bola materialisticky zameraná, cirkev nemala vplyv na výchovu mladých pedagógov
- Študijné a skúšobné poriadky boli navrhnuté ministrom školstva a osvedy
- Dĺžka vzdelávania:
 - učiteľky MŠ – 4 semestre
 - učiteľov ľudových a meštianskych škôl - 6 semestrov
 - učiteľov stredných a odborných škôl - 8 až 10 semestrov

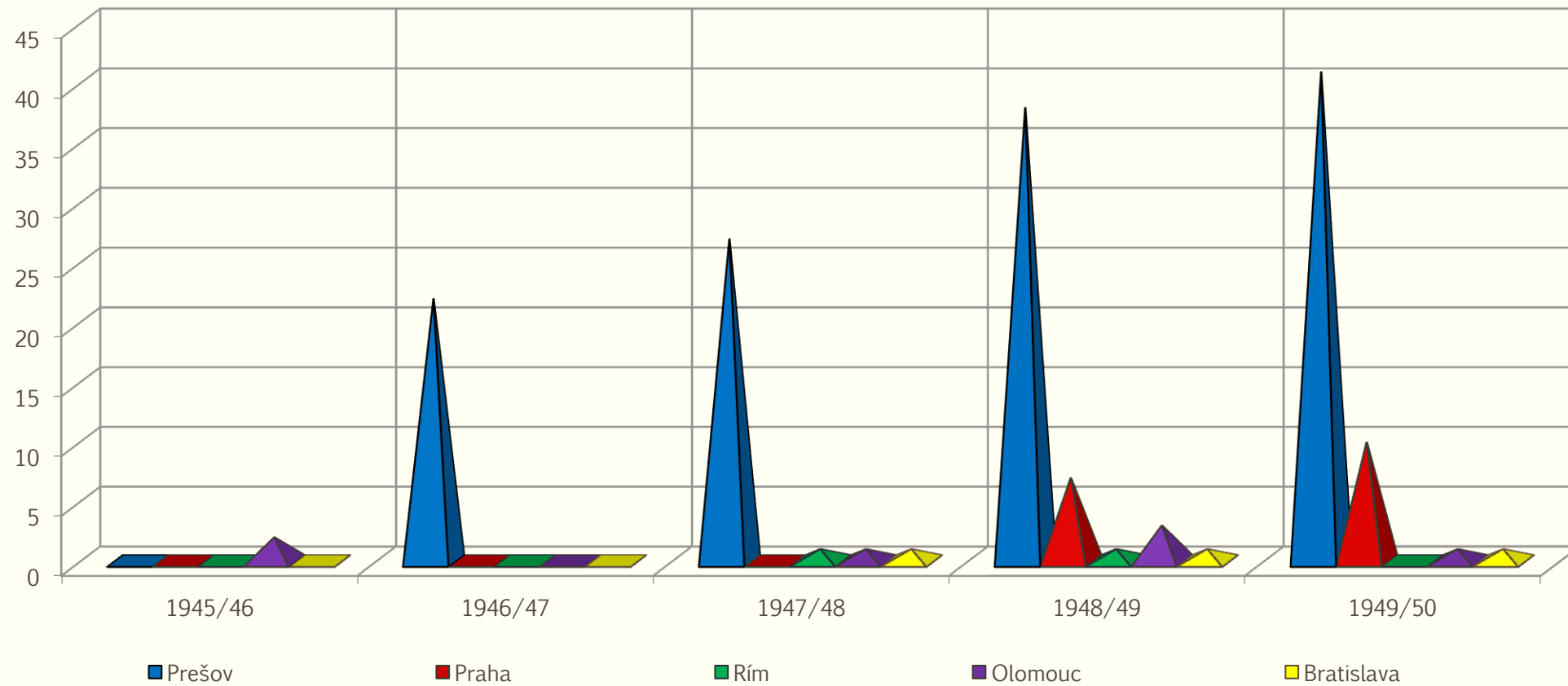
Vzdelávanie kňazov

- Medzi prvé vzdelávacie inštitúcie v prešovskej diecéze od jej zriadenia boli kňazsky seminár a vysoká bohoslovecká škola
- Prešov stal centrom vzdelanosti a sídlom Gréckokatolíckeho biskupstva
- Zásluhou vzostupu biskupstva sa začalo rozvíjať školstvo na všetkých stupňoch

Vzdelávanie kňazov

Akademický rok	Prešov n_1	Praha n_2	Rím n_3	Olomouc n_4	Bratislava n_5
1945/46	0	0	0	2	0
1946/47	22	0	0	0	0
1947/48	27	0	1	1	1
1948/49	38	7	1	3	1
1949/50	41	10	0	1	1

Počet bohoslovcov v 1945 - 1950

Gréckokatolícka cirkev

- Sľubný rozvoj Prešovskej eparchie v 20. stor. bol zabrzdený vojnovými udalostiam ale hlavne nástupom komunistických síl v roku 1948.
- Vo februári 1949 – boj proti katolíckej cirkvi obmedzením vzťahov s Vatikánom
- čistka verejného života - aktívni katolíci prepustení zo škôl
- Hlavní predstavitelia gréckokatolíckej cirkvi Gojdič a Hopko boli zatknutí
- Prešovský seminár bol zrušený ako prvý zo všetkých biskupstiev na Slovensku - v marci 1950
- Ostatné semináre boli zrušené až počas mesiaca júla 1950
- V roku 1950 sa uskutočňovali mocenské útoky KSS na cirkev - Akcia „P“ - zameraná na likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi a následné včlenenie veriacich do pravoslávnej

Záver

- Gréckokatolícka cirkev najväčší vplyv na výchovnú a edukačnú činnosť mala tesne po vojne v roku 1945.
- Na základe turbulencií v politickej premene nášho štátu Gréckokatolícka cirkev strácala dosah na edukačnú činnosť v školskom systéme.
- Svoj vplyv po roku 1948 mohla realizovať na hodinách náboženstva a v chrámoch počas liturgií.
- V roku 1950 bola zrušená gréckokatolícka cirkev, čím stratila akýkoľvek vplyv na výchovu a vzdelávanie svojich veriacich

Ďakujem za pozornosť